Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

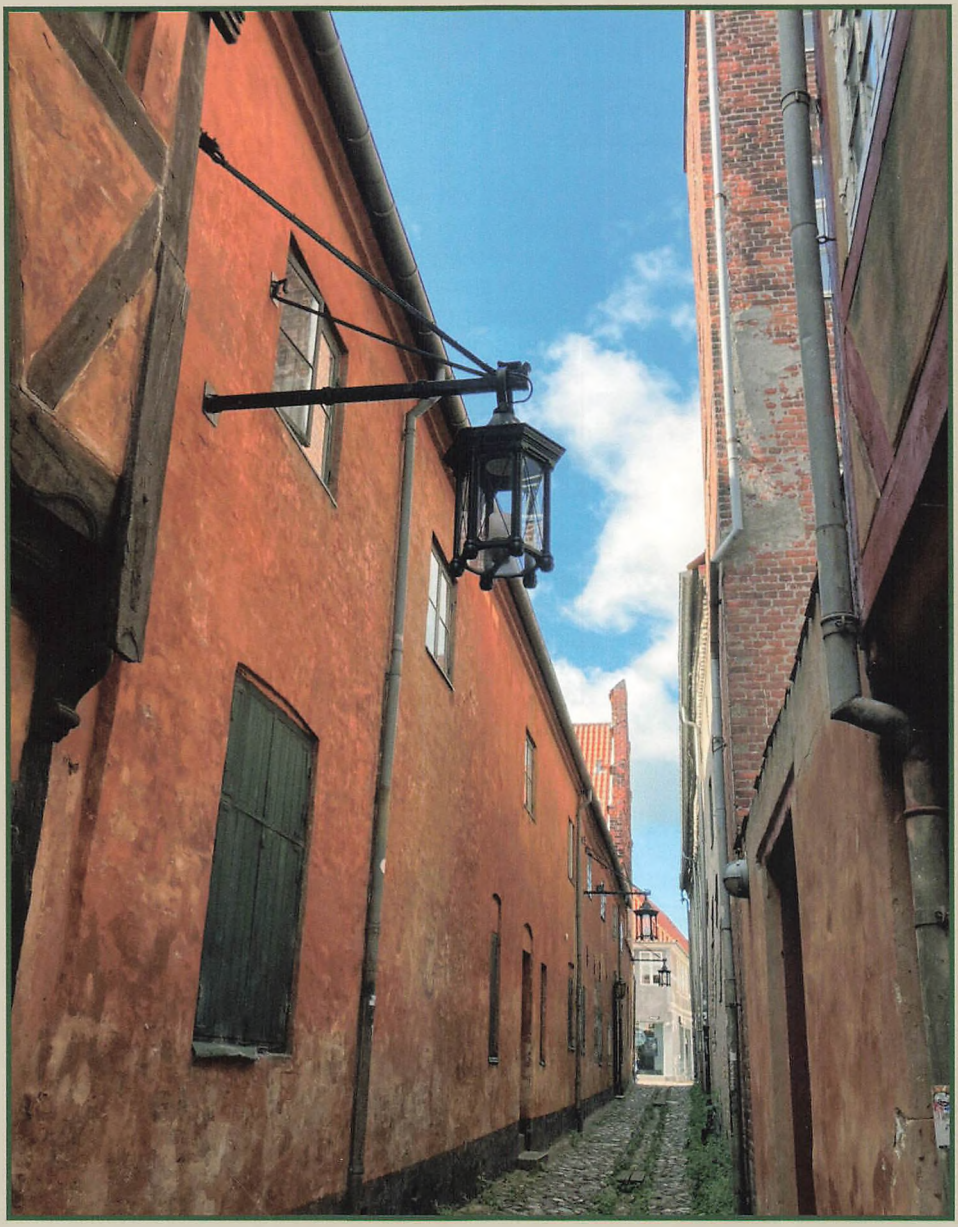
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Nr. 4 / 2025

Formanden skriver

Det sidste år har været lidt turbulent for 'Nyt fra det gamle Helsingør' bl.a. pga. redaktørskift efter Bente Thomsens uventede dødsfald sidste sommer. Vi synes dog selv - og læserne heldigvis også - at vi er kommet ind i god gænge. Samtidig må konstateres, at der er naturligt frafald både blandt medlemmer og blandt de faste bidragydere til bladets spalter.

Medlemmer vil vi altid gerne have flere af, så I må inderlig gerne prøve at interessere jeres venner for Helsingør Historiske Forening, men kender I nogle i jeres bekendtskabskreds, der kan og vil skrive noget om byens historie eller om interessante mennesker, huse og begivenheder, hører vi også gerne fra dem.

Vi modtager også gerne efterlysninger om emner/temaer, I kunne tænke jer at få belyst, og som ikke har været beskrevet for nylig.

Helsingør har fået mange nye tilflyttere i de senere år, og de vil ofte hen ad vejen gerne vide noget mere om den by, de er flyttet til. Det er derfor vigtigt, at vi er nogle, der kan og vil fortælle historien for dem. Kender I potentielt historisk interesserede blandt tilflytterne, sender vi gerne seneste nr. af 'Nyt fra det gamle Helsingør', så de kan se, om det er noget for dem.

På forhånd tak for jeres hjælp og interesse.

Tom Sinding, Formand

Forsidebilledet

Gl. Færgestræde er en af Helsingørs mest pittoreske gader. Her har både rig og fattig ført sig frem i århundreder. Men der har også været skarn og larm i gaden, løse fugle og fulde søfolk. Se mere side 6 –7. Foto: Alice Rohr

NYT FRA DET GAMLE HELSINGØR

Charlotte Fenger (ansv.)
Alice Rohr (redaktør)
Torben Bill-Jessen
Jørgen Lind

Layout:
Maison-B, Charlotte Klokholm

Tryk:
Nofoprint, Vallensbæk

Nyt fra det gamle Helsingør
udkommer med 4 numre om året

Stof til bladet sendes til
chafeng@hotmail.com
Deadline for nr. 1/2026
er mandag 12. januar 2026

Helsingør Historiske Forening
Formand:
Tom Sinding - tlf. 2331 8605
Næstformand:
Carsten Rygaard - tlf. 2329 3633
Kasserer:
Flemming Jensen - tlf. 2254 0923
Sebastian Gyrst-Longsig Christensen
Ingrid Dora Jarnbjer
Søren Voller
Martin Davidsen
Jan Horn Petersen
Torben Bill-Jessen (suppleant)
Charlotte Fenger (suppleant)

Foreningens hjemmeside
helsingoerhistoriskeforening.dk

Kontingent for 2026:
250 kr. for enkeltpersoner
300 kr. for par
600 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg. 2255, konto 1905 639 169
MobilePay nr. 307140

'S/S Bjørn' - en sej slider

Af Charlotte Fenger

De seneste år er der glædeligvis atter kommet skibe tilbage i Helsingør Havn, der ellers lang tid efter åbningen af Kulturværftet lå underlig livløs hen.

På et af de skibe, der er 'fastligger' i havnen, står på agterstavnen BJØRN * RANDERS, så hvorfor ligger det her i Helsingør?

'S/S Bjørn' er et kulfyret dampskib, og et fuldt funktionsdygtigt veteranskib med tilladelse til at sejle med passagerer. Skibet blev bygget på Schichau Seebeckwerft i Bremerhaven i 1908 og afleveret til Randers Statshavn i 1909. Den kendte skibsbygger, G. Seebech, stod for byggeriet, og skibet var noget af det mest moderne for den tid. 'S/S Bjørn' skulle fungere som bugser- og slæbebåd til afløsning for bugserbåden 'Uller' fra 1880. Den kraftige dampmaskine på 450 hk skulle også holde Randers Fjord isfri om vinteren. Og det krav levede 'Bjørn' til fulde op til selv under den særlig hårde isvinter 1962-63.

Daglige opgaver og kongelig gunst

'S/S Bjørn's daglige opgaver var - ud over isbrydning - bugsering, farvandsafmærkning og assistance ved havari. Den kunne slæbe op mod seks-syv

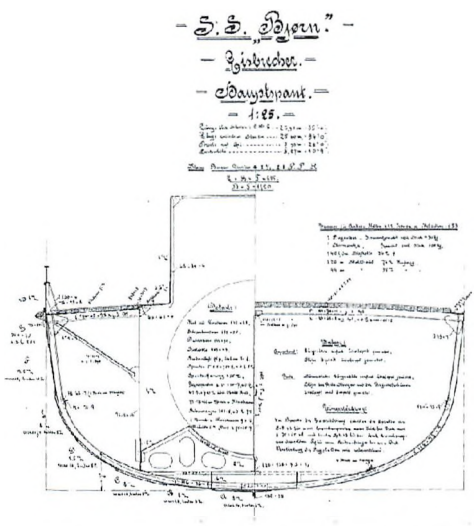

'S/S Bjørn' på arbejde i vinteren 1962-63. Foto: S/S Bjørn

sejlskibe ad gangen til Randers Havn, ofte hentet ved Mariager Fjord, og slæbt tilbage igen. En ikke usædvanlig opgave var også at slæbe store sejlskibe helt op til Skagen.

På et tidspunkt var en helt særlig opgave rottefangst. På en kommunal losseplads i Randers myldrede det med rotter, og stor hund var ekspert som rottefænger. En aftale med kommunen bestod i, at rotterne blev bragt om bord på 'Bjørn'; halerne skåret af og talt op. Efter afregning med kommunen blev halerne så brændt i fyret.

'S/S Bjørn' havde kongelig bevågenhed. Frederik 8. besøgte 1910 Randers i 'Dannebrog', som dengang var en hjuldamper. Efter at have hørt én sige, at splitflaget med våbenskjoldet på kongeskibet så flot ud, gav kongen tilladelse til, at 'S/S Bjørn' også måtte anvende splitflag med Randers Byvåben i midten. Det gør 'S/S Bjørn' den dag i dag. Indtil 1957 skulle man have særlig tilladelse til at sejle med splitflag eller yachtflag. 'Sejlerkongen' Frederik 9. synes også godt om 'Bjørn', og han lod skibet følge efter 'Dannebrog' gennem Randers Fjord til Randers Havn, når kongeskibet var på besøg.

'Dingle-Ane' og 2. Verdenskrig

Under 2. Verdenskrig indgik 'S/S Bjørn' en aftale med bjergningsselskabet Svitzer og deltog fra 1942 i farlige sejladser og aktioner i farvandet syd for Norge. I 1944 blev 'Bjørn' ledsageskib til Bornholmerbådene på grund af det minefyldte farvand, når der ikke var behov for isbrydning i Randers Fjord.

Men lige så velegnet skibet var til fjordsejlads og isbrydning i de indre og lavere farvande, lige så uegnet var det til at sejle i åbent vand som Østersøen. Skibsbundens facon runder som et æg *(Se ill.)* og gør havsejlads særdeles urolig, deraf øgenavnet 'Dingle-Ane'. 'Bjørn' blev helt fritaget fra Bornholmertjenesten, da den påsejlede bølgebryderen i Rønne Havn.

Tyskerne beslaglagde 'S/S Bjørn' med henblik på oprydning af de udbombede tyske havne i slutningen af 2. Verdenskrig. Det fik lokale modstandsfolk til at gå i aktion kort før afsejling til Bremen efter en nøje planlagt sabotagehandling. To lavtgående raketter blev 13. april 1945 affyret mod 'Bjørn'. Da skibet lå lavt i havnen, blev kun styrehuset og lanterne beskadiget, ikke selve skroget. Tyskerne skød tilbage mod nogle både, som de troede raketterne var blevet afskudt fra, men ingen personer kom noget til. Allerede i juli måned samme år var 'Bjørn' tilbage i sit daglige virke.

'S/S Bjørn' på pension

Opgaverne for 'S/S Bjørn' aftog, efterhånden som motordrevne skibe begyndte at dominere skibsfarten. De havde ikke brug for så meget assistance. Efter 72 års lang og trofast tjeneste i Randers Fjord blev 'S/S Bjørn' i 1981 sendt på pension. Vedligeholdelsen var de sidste år mangelfuld grundet forventet ophør i tjenesten, og egentlig var skibet solgt til ophugning. Men det

'S/S Bjørn' en sommerdag på Sundet. Foto: Charlotte Fenger

rejste protester, og ildsjæle trådte til. 'Foreningen til Gamle Skibes Bevarelse' opnåede tilladelse 6. februar 1981 til at købe det gamle skib for et symbolsk beløb mod løfte om at besøge Randers de næste fire år. Prisen var 72 kr., en krone for hvert år med betingelse om, at skibet blev restaureret. Skibet førte en omtumlet tilværelse med midlertidige tørlagte 'bopæle' i forskellige dokker især i København, indtil det omsider fik 'opholdstilladelse' og ro i Helsingør Statshavn.

'S/S Bjørn' blev i 1998 udnævnt som et særligt bevaringsværdigt skib af Skibsbevaringsfonden. I de mellemliggende år havde skibet i diverse dokke gennemgået omfattende reparationer, inden det 8. maj 1999 blev bugseret til Helsingør. Her lå det godt gemt bag presenninger ved Kronborg og lignede en håbløs opgave. Men arbejdet gik sin stille gang inde bag presenningerne. Foreningen 'Dansk Veteranskibsklub S/S Bjørn' blev stiftet på en generalforsamling 6. april 2001.

Den lange vej 'Fra skrot til skønhed'

Efter en dyr, langstrakt, gennemgribende og omfattende restaurering var 'S/S Bjørn' en skønne dag forvandlet til et smukt veteranskib. 'S/S Bjørn' blev synet og godkendt med begrænset tilladelse til prøvesejlads i Helsingør Havn og dokning i Helsingborg. Den første prøvesejlads fandt sted 7. juni 2012. På vej ind i havnen efter endt prøvetur sprang et rør i kondensatoren, og der kom saltvand på kedlen, som skulle repareres, før man atter kunne sejle. Skibet ankom til Helsingborg 24. juni, kom i dok og gennemgik en større bundbehandling. Det fik også fjernet den gevaldige begroning af skroget, og det øgede farten væsentligt på tilbageturen til Helsingør.

Det frivillige mandskab, der vedligeholder og sejler skibet, kalder sig for 'Bjørnebanden' og nyder godt af fællesskabet. At drive og holde et veteranskib vedlige kræver mange frivillige, koster mange penge og kræver betalende medlemmer og passagerer. Desuden er bidrag fra fonde nødvendig til de større udgifter. Sejladsen er en kostbar affære på grund af kullet, som de senere år er steget voldsomt. Siden 2021 er der brugt mange penge til vedligeholdelse, bl.a. til en meget dyr kedel.

Sejlads med 'Bjørn' kan bookes via www.ssbjoern.dk, hvor man også kan finde tekniske detaljer, historier samt fotos.

Skøgernes og søfolkenes stræde

Et malerisk tilbageblik fra 1923 på Gl. Færgestræde – i dag en af Helsingørs smalleste og mest interessante seværdigheder

Af Jørgen Lind, journalist

For 100 år siden var Hugo Matthiessen (1881-1957) museumsinspektør ved Nationalmuseet i 1914-49. Han stod for en stor forskningsmæssig produktion, der særligt omfattede Danmarks købstæder og samfundsforhold i middelalderen.

Med sit Nellerød-kamera ydede han en pionérindsats i perioden 1913-22 for at få dokumenteret købstædernes gamle arkitektur fra renæssancen, barokken og klassicismen. Hver sommer tog han ud og fotograferede en eller flere danske byer. Vejen faldt også til Helsingør, og et af resultaterne af hans besøg kunne danskerne læse 14. oktober 1923 i 'Illustreret Tidende'. Over to hele sider tog Matthiessen læserne med til Gl. Færgestræde, hvis lige man dengang og i hvert fald i vore dage ikke finder andet steds i landet.

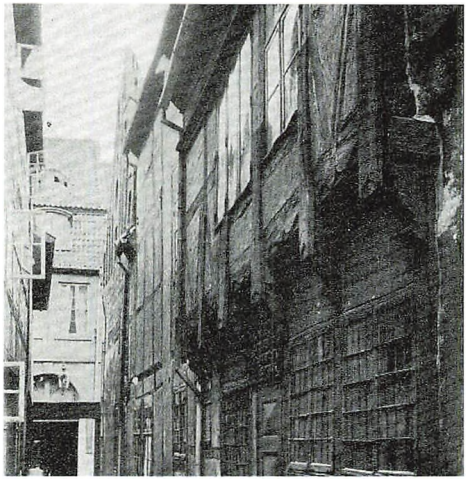
Her er et udtog af hans skildring af strædet:

En sværm af skøger

'Middelalderens travle Færdsel gik fordum derigennem. Mangen Baadsmand og Skipper har, tung af Drik, varpet sig frem med Skuldren støttet mod Murenes Munkesten; thi Helsingør, hvor Hundreder af Skibe lagde bi under Krogens Kanoner, var i de Dage at ligne ved et Vinbjerg saa godt som noget i Verden.

Nederst ved Stranden, i den middelalderlige Del af det gamle Apotek paa Hjørnet af Færgestræde, havde på Frederik den Andens Tid det kongelige Toldkammer en Aarrække til Huse, mangen blank Daler gik her i Kongens Kasse, og fremmede Tungemaal lød

Gl. Færgestræde 1923 og 2025
Foto: H. Matthiessen og Alice Rohr

mellem hinanden i Skaren af de mange Udlændinge, Hanseater, Englændere og Hollændere, som her maatte punge ud for frit at kunne passere Rigets Strømme.

Ængsteligt listende sig frem, sky og frække paa samme Tid, har Byens forvildede Sværm af Skøger: Flækkesilden, Rakkerbaljen, Syge Marine, Stodderæsken, Sommerfuglen, Den sorte Høne og hvad de nu alle hed, disse Stadens Udskud, hvem Frederik den Anden truede med Kag, Øreafskæring og Drukning i en Sæk – fuldt saa vel som nogen Kræmmer og Skipper vidst at finde Vej til denne Gyde, hvor Søfolkene holdt til'.

Fra trængsel til glemsel

Artiklen fortsætter: 'Det gamle Færgestræde, ad hvilken Hovedfærdselen gik mellem Byen og Strandens Brygger og Broer, var dog i hine Tider næppe saa indknebet og snævert som nu. Først i Renaisssancetiden begyndte Byggeriet at erobre det fra Øst og bortstjæle Halvdelen af dets Bredde, da det som Færdselsvej til Havnen tabte al Betydning med den Mur, Christian den Fjerde lod bygge. Denne blev nemlig opført Syd for Strandgade som et Skel mellem By og Kyst, Porten, hvorigennem Passagen lagdes, fik Plads for Enden af Brogade, - og fra nu af sank Middelalderens Færgestræde hen i Glemsel og Forfald.

Atter i vore Dage kom dette (strædet, red.) i Agt og Ære og aabnedes for Færdsel, i hvilken Anledning dets knudrede Stenbro med den maleriske Rendesten i Midten maatte vige Pladsen for moderne Brolægning. Noget af det gamle Præg gik unægtelig tabt ved dette Offer til Fordel for Nutidsmenneskets Fødder, men Strædet er godt endda, og enhver som vandrer igennem det, naar Skumringen falder paa, vil ikke kunne frigøre sig for den mærkelige Stemning, som drømmer mellem de mørke Mure'.

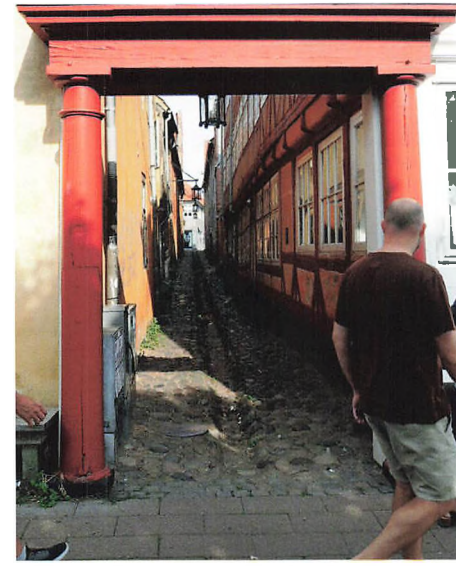
Matthiessen slutter sin artikel med en omtale af andre historiske bygninger i Strandgade.

Tilbage til sit gamle udseende

Heldigvis kan vi i dag atter glæde os over Gl. Færgestræde, næsten som den trange passage oprindelig tog sig ud.

I forbindelse med noget kloakarbejde i 2009 blev strædet opgravet, og Helsingør Bymuseum benyttede lejligheden til at overbevise byrådet om det fornuftige i at genskabe strædet, som man mente, det så ud i 'gamle dage'. Altså med belægning af piksten og rendesten i midten.

Datidens løse fugle og fulde søfolk er nu erstattet af fotograferende turister, der her får et enestående og autentisk kig på Helsingør mange århundreder tilbage i tiden.

Gl. Færgestræde set fra Strandgade, 2025. Foto: Jørgen Lind

På trods af de talrige brændevins- og ølbryggerier Helsingør havde i 1700-tallet, er det ikke lykkedes at finde en lokal illustration. Det var før fotografiets tid, og bryggerierne var ofte indrettet i baggårde og kældre, som heller ikke har været pittoreske nok til, at kunstnere har ofret tid på at skildre det ellers så populære erhverv. I stedet er her et anonymt maleri fra 1800-tallet, som viser kvinder der brygger øl i bryggerset.

Helsingør var fuld af alkohol

For 200 år siden havde byen 44 snapse- og ølbryggere

Af Jørgen Lind, journalist

Den københavnske rådstueskriver Arent Berntsen kaldte i 1656 Helsingør for den lystigske købstad i Danmark, og da kammerråd Jens With i 1798 aflagde besøg i vores by, var den for ham 'Dronningen for alle Sjællands Kjøbstæder'.

Det var primært Øresundstolden, der i århundreder skabte et internationalt liv og leben i byen. Helsingør var i slutningen af 1700-tallet landets næststørste købstad, kun overgået af Aalborg. Der var mange maver at mætte og mange ganer at læske. (Helsingør havde i 1769 3.669 indbyggere. I 1787 var tallet 4.829, red.)

Dengang drak børn og voksne øl i spandevis, fordi vandet de fleste steder var sundhedsfarligt. Det skal dog nævnes, at øllets styrke var omtrent som vores letøl. Forbruget af brændevin var også stort; snapsen var billig og et middel til at klare den ofte barske tilværelse. Derfor skød ølbryggerier og destillerier op som paddehatte, også i Helsingør.

Næsten alle bryggede

Historikeren Camillus Nyrop skriver bl.a. i artiklen 'Helsingørske Industriforhold', i tidsskriftet 'Fra Arkiv og Museum', 2. bd. 1903-05: 'Næsten alle i Byen bryggede og brændte. 1735 klages der over den Uorden, at Haandværkerne og dem, som havde Lav (også kaldet håndværkerlaug, red.), bruge Bryggen og Brænden ligesaavel som de, der ej Andet have at leve af, og 1799 var der ikke mindre end 44 Bryggere og Brændevinsmænd i Byen.

Upopulær geneverbrænder

'Den engelskfødte købmand og tidligere skibskaptajn John Daniel Belfour vidste derfor nok, hvad han gjorde, da han i 1792 gik i Gang med et Geneverbrænderi. Han foretog i 1792 og 1793 tre Rejser til Holland i den Anledning, fik en Mester derfra med sig tilbage, og fra Oktober 1794 var Brænderiet i Gang, i hvilket han strax efter fik et ganske betydeligt Laan af Staten. Hvorledes det voxede, kan ses deraf, at han i December 1794 eksporterede (d.v.s. solgte til Skibe paa Rheden) 1760 Potter, men i November 1795 21.536 Potter. Brændevinsbrænderne i Helsingør og Hillerød klagede da ogsaa over ham i 1799; han tog Næringen fra dem. Brænderiet, der laa udenfor den nye Kirkegaardsport, betragtedes som en Seværdighed. Da Chr. Pram, den Gang Justitsraad og Kommitteret i Kommercekollegiet, i Juli 1803 rejste til Hellebæk, var der to Ting, han besaa under sit Ophold i Helsingør, Belfours Geneverfabrik og Marienlyst Slot'.

Hvem var Madam Hylle?

Størstedelen af de mængder brændevin og øl, der blev produceret i Helsingør, gik naturligvis til indbyggernes forbrug, men gæsterne på byens talrige værtshuse stod for en stor del

Udsnit af træstik, udført efter en tegning af maleren Knud Gamborg 'En Beværtning for Søfolk i Helsingør' bragt i 'Illustreret Tidende' 1887.

af forbruget. Og flertallet af disse var mandskabet på de tusinder af skibe, som årligt anløb byen.

I en artikel bragt i 'Illustreret Tidende' 14. oktober 1877 står bl.a.: 'Ikkun faa af Danmarks Søstæder have til alle Tider haft et saa ægte Sømandspræg som Helsingør, og ikkun faa af Helsingørs Beværtninger for Søfolk have haft et saa godt Navn paa sig og en saa glimrende Søgning som Madam Hylles, især i de gode Dage, inden Sundtolden blev afskaffet... Skjænkestuen var rummelig og lys, Gulvet godt bestrøet med Sand og Dagslyset fik et livligt Skjær af de røde Sirtes Gardiner'. Det nævnes også, at 'Huset laa paa et godt Strøg', men ikke hvilket. Måske kan læserne hjælpe?

Øltapperne var børn og 'ølkoner'

Af Alice Rohr, journalist

Fotoet herover er fra en lidt senere periode, end den der beskrives i artiklen 'Helsingør var fuld af alkohol' på forrige side. I 1890 var der stadig god gang i ølbrygningen i Helsingør og dermed også i øltapningen. Billedet viser øltappere i 'Langs Gård' i Helsingør, hvor også børn, der endnu ikke var konfirmeret, havde lov at deltage i produktionen.

Øltappere var småkårsfolk - og oprindelig var det et kvindeerhverv - de såkaldte 'ølkoner' - der købte øl hos bryggerne. Hovedsagelig holdt de til i lejekældre, hvor kunderne så kunne købe øl i en medbragt potte, eller som 'buteljeøl', der af øltapperen var tappet på flasker, som blev lukket med en ståltrådsombunden korkprop.

I 1922 kom der mere styr på ølflaskerne ved den såkaldte 'flaskeoverenskomst', hvorefter alle bryggerier kunne genbruge hinandens flasker. Samtidigt sattes det danske returflaskesystem i faste rammer. Disse moderne initiativer samt oprettelse af depoter og bryggeriernes distributionsafdelinger tog gradvis næringen fra øltappere og ølhandlere. Og det var vel både godt og skidt. Godt for børn og deres helbred og mulighed for øget skolegang og skidt for småkårsfolk, der i forvejen havde en kummerlig økonomi.
(Kilde: Danmarks Nationalleksikon).

Den danske fotopionér fra Nellerød

Af Alice Rohr, journalist

I artiklen om Gl. Færgestræde, side 6, nævnes, at museumsinspektør Hans Mathiessen brugte et Nellerød-kamera i sin skildring af bl.a. Helsingør.

Et Nellerød-kamera er ikke et hvilket som helst fotoapparat. Det er håndlavet ned til mindste detalje. Alle kameraer var individuelle og tilrettet køberens ønske. Flere af dem - bl.a. tidl. ejet af Bdr. Elfelt - kan studeres på Teknisk Museum i Helsingør *(Se fotos)*. Kameraerne er højt estimerede samleobjekter for fotointeresserede i hele verden.

'Nellerødmanden'

Jens Poul Andersen (1844-1935) var en dansk kamerakonstruktør, der fra 1875 arbejdede i Nellerød i Nordsjælland som snedker og mekaniker og siden blev kendt som 'Nellerødmanden'. Han var gårdejersøn, men viste tidligt et stort talent for håndværk og finmekanik. Han var fuldt uddannet snedker som 14-årig. Som 20-årig lærte han fysik og kemi på Den Classenske Højskole i Frederiksværk.

Stengade 1910. Foto: Peter Elfelt

Mens J.P. Andersen var ansat hos en møbelsnedker i København i 1865, stødte han på bogen *'Fuldstendig Veiledning i praktisk Fotografi'*. Det satte ham i gang med at konstruere og bygge kameraer i ædeltræ. Og han blev fremragende til det. Især satte hans samarbejde med kgl. hoffotograf Peter Elfelt sig spor. Elfelt bestilte adskillige ret forskellige typer kameraer hos 'Nellerødmanden'.

Første danske filmkamera

Elfelt viste i 1896 J.P. Andersen et fransk kamera, der kunne optage levende billeder. 'Nellerødmanden' byggede derpå det første filmkamera i Danmark. Dette brugte Peter Elfelt *(f. i Helsingør 1866)* til talrige filmoptagelser fra 1897-1807, og han blev eneforhandler af Andersens kameraer.

J.P. Andersen fik i 1906 tildelt Dansk Fotografisk Forenings sølvmedalje. Han konstruerede apparater frem til 1924, og han arbejdede med reparationer og nye ideer, bl.a. forløbere for store dias, indtil han døde som 90-årig. *(Kilde: LEX, Store Leksikon)*

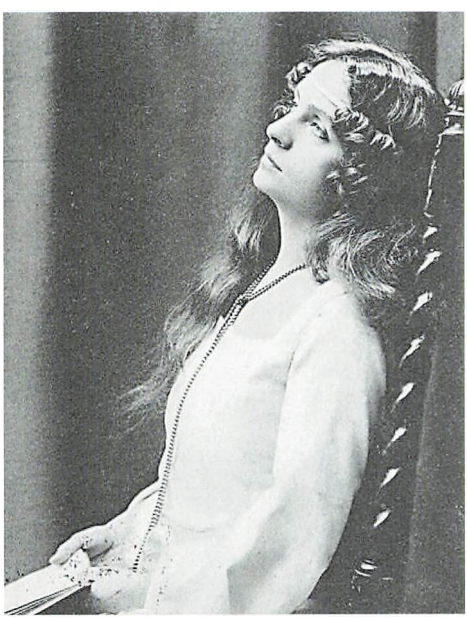
Fra feteret diva til rejsende i religion

Af Alice Rohr, journalist

Under store træer i et stille hjørne af Helsingør Kirkegård, i 7. og 8. kvarter, hviler prædikant Sigurd Bjørner (1875-1953) og hans kone Anna Bjørner (1875-1955). På gravstenen er et rundt, irret bronze dobbeltportræt. Sidste R i Sigurd Bjørners efternavn er faldet af. Sidste A i Annas fornavn har tiden også taget.

I venstre side af gravstedet står en kantet, råt udhugget sten, med inskriptionen: Marie Jensen 27.10 1839 – 29.1 1922 f. Wulff * En from Kristen * en dansk Kvinde * en trofast Moder.

Jeg læste første gang om Anna Larssen Bjørner i forfatteren Agnes Henningsens erindringsbind 'Jeg er levemand' (1951), hvor hun bl.a. skriver

20-årige Anna Halberg spiller Ofelia i 'Hamlet'.

*På ægteparret Bjørners sten står desuden: De gik ud og prækede alle vegne * Evangelieforsamlingen * Slægt og Venner satte dette Minde * I de sidste linjer mangler flere bogstaver. Foto: Alice Rohr*

om sine skuespil og sine teaterbekendtskaber. Et af disse var den tids mest feterede kvindelige skuespiller, Anna Larssen, der på sin karrieres top, forlod scenen for at blive prædikant. Agnes Henningsen var stærkt indtaget i den unge kvindes naturlige væsen, talent og ynde og fandt, det var et kæmpe tab for dansk teater, da Anna Larssen forlod scenen.

Men hvordan var Anna Larssen Bjørner havnet her på Helsingør kirkegård og hvorfor i selskab med 82-årige Marie Jensen?

Barn af teatret

Anna Vilhelmine Johanne Dorthea Halberg var en af fem søskende og født 12.9 1875. Hendes mor Gina Hillevi var norsk; faderen, skuespiller og teaterleder Johan Laurids Monigatti Halberg, havde dansk og italiensk blod i årerne. Anna debuterede i 1882 sammen med sine to søstre som børnene i

I 'Monna Vanna' 1903 lignede Anna Larssen Greta Garbo. Foto: Elfelt

Anna Larssen i sin sidste teaterrolle som 'Kameliadamen', 1909.

Henrik Ibsens 'Et dukkehjem' i Trondheim, hvor familien boede et par år.

Første rigtige rolle fik hun på Dagmarteatret i København som 16-årig i A. de Mussets 'Man skal ikke spøge med kærligheden'. I denne periode var hun i kort tid forlovet med den 17 år ældre forfatter Gustav Wied. I sine erindringer 'Teater og Tempel' (1936) fortæller hun, at hendes kærlighed fik dødsstødet, da hun en dag så ham spankulere på stranden iført sin søsters badedragt, en uhyre stråhat og med cigar i munden.

Gift og skilt

I 1894 blev hun gift med skuespiller og forfatter Jens Otto Larssen, og de fik sønnen Finn året efter. Men J.O. Larssen var ikke bare charmerende og kreativ, han var også fordrukken og voldelig. I 1898 blev de skilt, og drengen blev sat i pleje hos nogle venner.

På dette tidspunkt var Anna Larssen, som hun nu hed, Danmarks mest populære skuespillerinde. Hendes rollepostkort var samleobjekter og hendes foto på kagedåser og andre souvenirs solgtes i kæmpe oplag. Hun sås oftest i roller, hvor hendes erotiske udstråling og hendes uskyldige charme gjorde fyldest. Først da hun kom i hænderne på forfatteren og instruktøren Herman Bang, fik hun dybere toner i sit spil og påtog sig også mere alvorlige roller fra Shakespeares tragiske Ofelia til Oscar Wildes dybt perverterede Salome. Særlig sidste rolle chokerede hendes vanlige publikum.

Måtte købe sig fri

På højden af sin karriere og 34 år gammel var hun på en vellykket landstourné, hvor hun havde spillet Alexandre Dumas 'Kameliadamen' for fulde huse. Sidste opførelse fandt sted 30.6 1909 i

Anna Larssen før hun måtte sælge hus og ejendele på auktion 1910.

Slagelse. Dagen efter indgav hun sin afskedsbegæring til Dagmars teaterledelse med den begrundelse, at hun i forbindelse med depression havde været i dyb krise og herunder fundet troen og ville bruge resten af sit liv til at frelse andre. Teatret sagsøgte hende for kontraktbrud og krævede i erstatning en helt uhyrlig sum, der i dagens mønt ville være et pænt millionbeløb. Sikkert først og fremmest for at få hende til at blive på teatret. Alle - også den bestyrtede fanskare - troede nemlig, at det var en forbigående dille. Anna Larssen gik herefter psykisk ned med flaget og blev indlagt på klinik. Men hendes beslutning var truffet, og hun solgte hus og hjem for at betale teatret. Et yderst lokkende tilbud fra Det Kgl. Teater, hvor hun altid havde drømt om at spille, fristede heller ikke, da hun modtog det et par år senere.

KFUM-bygningen 'Borgen' i Kongensgade, Helsingør. Ukendt årstal.

Rejsende i religion

Den tro, Anna Larssen nu bekendte sig til, var kommet til Europa fra USA via bl.a. den norske metodistpræst T. B. Barratt og blev kaldt Pinsebevægelsen. Barratt talte i flere københavnske kirker i 1907, og Anna Larssen var blandt tilhørerne og blev dybt grebet. I bevægelsen mødte hun den jævnaldrende

Malet i 1907 af tidens mest celebre kunstner P.S. Krøyer.

Sigurd Bjørner, og der opstod hurtigt en tæt forbindelse mellem dem og deres tro. Sigurd Bjørner, som tog navneforandring fra Jensen til Bjørner i 1903, var løjtnant i KFUM og ansat som sekretær og kasserer; fra 1909 med fri bolig i KFUM's imponerende bygning 'Borgen', Kongensgade 23 i Helsingør. Sigurd Bjørners far var død allerede i 1877. Bjørners mor, Anna Marie Frederike Jensen. f. Wulf, flyttede derfor fra Ranum ved Ålborg over til sønnen i Helsingør. Hun døde på Helsingør Hospital i 1922. Sønnen købte familiegravstedet på Helsingør Kirkegård og begravede hende her.

Anna Larssen og Sigurd Bjørner gik fra 1910 på fuld tid ind i Pinsebevægelsen som prædikanter og fik hurtigt stor tilslutning til deres møder. De holdt vækkelsesmøder i forskellige store københavnske sale, og senere rejste de landet rundt i en sigøjnervogn og slog deres Evangelietelt op. Parret giftede sig i 1912, og Anna skiftede fra Larssen til Bjørner. *(Fotos fra 1919. Kgl. Bibliotek)*

Efter mange års tournéen ville de gerne have en fast menighedssal og samlede penge ind til dette. I pinsen 1922 deltog ca. 2000 mennesker i indvielsen af Evangeliehuset, der lå ved indgangen til Fælledparken ved Trianglen i København. Nogle år senere forenedes Pinsebevægelsen med den Apostolske kirke. I dag er dele af Pinsebevægelsen dog selvstændig.

Anna og Sigurd Bjørner levede et stille og harmonisk liv trygt i deres tro og deres kærlighed til hinanden. Sigurd Bjørner døde i 1955 og blev begravet i Helsingør ved siden af sin mor. Anna Bjørner fulgte ham to år senere. Et langt og begivenhedsrigt liv var slut.

FOREDRAG I EFTERÅR/VINTER 2025-26

Foredragene holdes på Dæk 2, Museum Helsingør. Kulturværftet i Helsingør sidste lørdag i måneden kl. 13.30-15.30.

Der er gratis adgang for foreningens medlemmer.
Ikke-medlemmer betaler 80 kr.

Ved indgangen bedes medlemmer vise kontingentkvittering eller medlemsnummer.

https://helsingormuseer.dk/events/

FOREDRAG I EFTERÅR/VINTER 2025-26

Lørdag 22. november:

Fra Skibsklarerergård til sindssygeanstalt!

Maria Rehling Refer, cand.mag. i dansk og minioritetsstudier

Som skibsklarerer og købmand i Skibsklarerergården i Strandgade 91 tilhørte Ove Elling Galschiøt (1798-1852) det bedre borgerskab i Helsingør i Sundtoldens sidste æra. O.E. Galschiøt fik en tragisk skæbne. Han blev som 42-årig ramt af sindssyge. I håb om helbredelse blev han de følgende 12 år frem til sin død flyttet fra det ene hospital til det andet; dog uden succes.
Ved hjælp af breve og journaler fortælles om O.E. Galschiøts sygdom, om familiens omsorg, om de mange steder han frekventerede som sindssyg og om behandlingen af de sindssyge i tiden umiddelbart forud for psykiatriens fremkomst.

Lørdag 31. januar:

Kampen om gaderne i 1930'erne

Charlie Krautwald, historiker, ph.d. og forsker

Historien om uniformerede unge aktivister, der marcherede i gaderne og slog hinanden ned, er fortsat en levende del af fortællingen om 1930'ernes politiske liv. Gadeaktivismen en vigtig brik i at forstå udviklingen af demokratiet, hvor parlamentarismen og aktivismen kørte et umage parløb i nogle få, intense år.
I Charlie Krautwalds 'Kampen om gaderne' (udk. 2025) fortælles om nye ideologiske strømninger i hele Europa i 30'erne hvor gadeaktivisme blev en kraft, der fik indflydelse også i dansk politik. 1930'erne viser, hvordan demokrati og massepolitik fungerer i krisetider – noget, vi kan bruge til at forstå vores egen kaotiske nutid.

ISSN 2794-3062